

ALT ER I FORANDRING

Av Sigurd Nøstberg Hovd

For to måneder siden ble jeg immatrikulert som student ved universitetet i Københavns humanistiske fakultet, under masterprogrammet for filosofi.

Fakultet har siden syttitallet holdt til på universitetets sørlige campus, på øyen Amager – en femten minutters sykkeltur unna deres tradisjonelle lokaler ved siden av Vor Frue Kirke i sentrum. Symbolikken i at de store studentkullene på seksti- og begynnelsen av syttitallet skulle tvinge fakultetet til å flytte til en midlertidig brakkeby på øyen som også var tilholdssted for Københavns største søppelfylling og forbrenningsanlegg – øyen som på folkemunne gikk under tilnavnet «lortø», kan umulig ha gått upåaktet hen blant fakultets ansatte. Deres midlertidige bolig skulle også vise seg å bli langt mindre midlertidig enn først planlagt, da byggingen av et nytt og mer permanent tilholdssted først tok til på begynnelsen av totusentallet. Fra ruinene av denne midlertidige tilværelsen er det nye campuset nå i ferd med å reise seg, i en skjønn forening av sandsten, betong, stål og glass. Første gang jeg vandret mellom disse byggene, i anledning et intervju jeg skulle holde for *Filosofisk supplement*, for litt over ett år siden kom jeg med ett til å tenke på St. Petersburg: en by som oppsto ut av ingenting, grunnlagt i et øde, ugjestmildt myrlandskap, der elven Neva møter Det baltiske hav; en by som det sies at en dag, like brått som den ble til, vil forsvinne, i det myren tar tilbake det landet som ble røvet fra den; et sted jeg aldri selv har vært, men som for meg står som et bilde på en særegen form for rotløshet som kjennetegner moderniteten. Alt er til syvende og sist midlertidig. Denne kjensgjerningen kunne vært risset inn i sandstensblokkene over bygningenes automatiske svingdører. Den er det styrende prinsipp for universitetets organisasjonskart og fagplaner, og den reflekterer en bevissthet

blant institusjonens studenter og dets faglige, så vel som dets administrative ansatte, om at premissene for deres virksomhet er lagt av andre, et annet sted.

Ved filosofiprogrammets semesterstartsarrangement ga Maja Horst, instituttleder for Institutt for medier, erkjennelse og formidling, oss følgende formaning: Husk på at deres virksomhet er gjort mulig av midler overført til institusjonen fra storsamfunnet! Dere er derfor fullstendig avhengige av at institusjonens virksomhet oppfattes av storsamfunnet som legitim. Vi har alle et ansvar for at vi forlater universitetet i bedre stand enn da vi kom hit. Formaningen hennes fikk meg til å tenke på et spørsmål jeg en gang hadde stilt Einar Duenger Bøhn, i et intervju om en monografi han arbeidet på om spørsmålet om meningen med livet:

Jeg: *Tror du svaret på spørsmålet kan ha noen praktisk betydning?*

Bøhn: Praktisk?!

Jeg: Ja, for folks liv. *Vil svaret på spørsmålet få noen til å leve annerledes?*

Bøhn: *Er det noe interessant da?*

Det er ikke klart for meg nøyaktig hva instituttlederen mente med å sørge for at vi forlater universitetet i en bedre stand enn da vi kom – bedre for hvem? La oss si at svaret er storsamfunnet. Er dette ensbetydende med de private og offentlige institusjonene som er avhengige av universitetet som kunnskapsprodusent, eller snakker vi om noe mer, noe større?

Immanuel Kant gjør i essayet *Hva er opplysning* en distinksjon mellom en privat og en offentlig bruk av fornuften (Kant 2009).¹ Den private bruk av min fornuft sikter

til min fornufts utfoldelse innenfor rammene av et embete, innenfor en intuisjon, der spørsmålene jeg forsøker å finne svar på og premissene hvorfra jeg forsøker å besvare dem, ikke er lagt av meg, men av institusjonen. Den offentlige fornuft sikter til min fornufts frie utfoldelse innenfor det Kant kaller en sann offentlighet. Den offentlige fornuft er i den forstand, i motsetning til den private fornuft, interessefri. Jeg utøver den i den grad jeg som lærd retter meg mot en kosmopolitisk offentlighet av lærde. Kant mente at den offentlige utøvelse av menneskets fornuft var en mulighet som tilhørte oss alle i den grad vi var sikret ytringsfrihet av staten vi er borgere av. Samtidig fanger skillet mellom offentlig og privat fornuftsutfoldelse opp kjernen av en ide om hva et universitet er og bør være: Universitetet som en institusjon eksisterer for å sikre dets medlemmer en friest mulig utøvelse av deres offentlige fornuft. Det er en institusjon som eksisterer for å skjerme dets medlemmer fra innflytelse fra ytre interesser.

Mye av kritikken av disse institusjonene som elfenbenstårn tar ikke innover seg hvordan det som kan oppfattes som en manglende lydhørhet skyldes strukturelle trekk ved institusjonen som eksisterer for å sikre medlemmene en størst mulig grad av faglig autonomi; en posisjon hvorfra de kan møte spørsmål om umiddelbar praktisk nytte med en freidig likegyldighet. Alt dette er i forandring.

LITTERATUR

- Kant, I. 2009, «*An answer to the question: What is enlightenment*», Nisbet, H.B. (trans.), Penguin, London.
- Zizek, S. 2006, «Philosophy, 'The unknown knowns', and the public use of reason», *Topoi*, 25:1–2, 137–142.

NOTER

¹ I artikkelen «Philosophy, 'The unknown knowns', and the public use of reason» (2006) bruker Slavoj Zizek Kants distinksjon mellom offentlig og privat bruk av fornuften i et forsvar for et metafilosofisk syn på filosofi som ideologikritikk. Selv om jeg ikke deler Zizeks metafilosofiske syn, er jeg inspirert av hans bruk av Kants distinksjon mellom offentlig og privat fornuft.